

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi omaishoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan omaishoitajan oikeutta lakisääteiseen vapaaseen lisättäväksi kahdesta vuorokaudesta kolmeen vuorokautteen kalenterikuukautta kohti.

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos, jolla korjataan viittaus uuteen työn-

tekijän eläkelakiin.

Esitys liittyy vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Vuodesta 1993 omaishoidon tuesta annetussa asetuksessa (318/1993) oli suositus omaishoitajan vapaasta. Vuoden 1998 alusta osa suosituksen mukaisesta vapaasta muutettiin lakisääteiseksi. Kaikkein sitovinta hoitotyötä tekevät omaishoitajat saivat oikeuden yhden vuorokauden lakisääteiseen vapaaseen kuukaudessa. Muutos nähtiin tarpeelliseksi, koska osa kiinteästi hoitotyöhön sidotuista omaishoitajista oli jäänyt kokonaan vaille mahdollisuutta pitää vapaata.

Vuoden 2002 toukokuun alusta lakisääteisten vapaiden määrä lisättiin kahteen vuorokautteen kalenterikuukaudessa. Lisäksi vapaaseen oikeutettujen ryhmää laajennettiin siten, että oikeuden vapaaseen saivat myös ne omaishoitajat, joiden hoidettavat viettävät säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kodin ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- ja terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta ja opetusta. Oikeus vapaaseen säilyy, jos hoidettavan poissaolo esimerkiksi koulussa tai työtoiminnassa kestää säännöllisesti keskimäärin 5–7 tuntia arkipäivää kohden.

Vuoden 2004 lokakuun alusta tuli voimaan

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain (734/1992) muutos, jolla omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajalta perittävän tilapäishoidon maksuksi säädettiin enintään yhdeksän euroa vuorokaudessa.

Vuonna 2004 sosiaalineuvos Elli Aaltonen laati sosiaali- ja terveysministeriön asettamana selvityshenkilönä ehdotukset, joilla omaishoitoa voitaisiin kehittää. Selvityshenkilö Elli Aaltonen ehdotti, että kaikille omaishoitajille myönnettäisiin oikeus kahteen lakisääteisen vapaapäivään kuukaudessa ja että sitovaa hoitotyötä tekevien omaishoitajien vapaiden määrää lisättäisiin.

Omaishoidon tuesta annettu laki (937/2005), jäljempänä omaishoitolaki, tuli voimaan vuoden 2006 alusta. Laki korvasi aikaisemmat sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 a ja 27 b §:n säännökset omaishoidon tuesta sekä omaishoidon tuesta annetun asetuksen. Uudella lailla toteutettiin osa selvityshenkilö Elli Aaltosen esittämistä toimenpiteistä. Omaishoitajalle myönnettävien lakisääteisten vapaiden määrää tai myöntämisedellytyksiä ei muutettu uudistuksessa.

Omaishoitolain mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jon-

ka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Lisäksi kunta voi järjestää omaishoitajalle muita vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita. Muita vapaapäiviä ja virkistysvapaita voidaan järjestää myös niille omaishoitajille, jotka eivät ole oikeutettuja lakisääteisiin vapaisiin hoidon sidonnaisuu- den perusteella.

Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan vapaan aikana. Omaishoitajan ja kunnan kesken laadittavassa omaishoitoso- pimuksessa tulee olla tiedot omaishoitajan oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin, muihin vapaisiin ja virkistysvapaisiin. Hoito- ja palvelusuunnitelmaan tulee kirjata miten hoidet- tavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, ter- veydenhuoltoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana.

Omaishoitolaissa ei ole säännöksiä siitä, minkä ajan kuluessa lakisääteiset vapaat tu- lee käyttää. Lakia koskevassa hallituksen esi- tyksessä (HE 131/2005 vp) todetaan, että va- paapäivät voidaan pitää kuukausittain tai jak- sottaa hoitajan ja kunnan välillä sovitulla ta- valla. Vuonna 1997 annetun hallituksen esi- tyksen (HE 166/1997 vp) perustelujen mu- kaan tavoitteena on, että vapaa järjestetään suunnitelmallisesti ottaen huomioon erityi- sesti hoitajan yksilölliset toivomukset kui- tenkin niin, että huomioon otetaan myös kunnan mahdollisuudet järjestää korvaava hoito tarkoituksenmukaisesti ja taloudellises- ti.

2. Ehdotetut muutokset

Omaishoitolain 4 §:n 1 momenttia ehdote- taan muutettavaksi siten, että omaishoitajan oikeutta lakisääteiseen vapaaseen lisätään kahdesta vuorokaudesta kolmeen vuorokau- teen kalenterikuukautta kohti. Muut lakisää- teisten vapaapäivien määräytymisperusteet

säilyisivät ennallaan. Lakisääteisen vapaan määrä lisääntyisi nykyisestä 24 vuorokaudes- ta 36 vuorokauteen vuodessa. Muutoksen tarkoituksena on tukea omaishoitajan jaks- amista raskaassa hoitotyössä.

Omaishoitolain 7 §:n 2 momentin mukaan omaishoidon tuesta laadittavaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan on kirjattava, miten hoidettavan hoito järjestetään omaishoitajan vapaan ja muiden poissaolojen aikana. Kunta ja omaishoitaja voisivat jatkossakin sopia vapaiden käyttämisestä omaishoitajan yksi- löllisten tarpeiden mukaan joko kuukausittain tai pidemmissä jaksoissa. Tavoitteena on, et- tä hoito- ja palvelusuunnitelma sisältäisi vuo- sittaisen suunnitelman vapaiden käyttämisestä.

Lisäksi omaishoitolain 6 § ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus työntekijän eläkelain (395/1961) 7 b §:ään muutetaan viittaamaan uuden työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ään. Työntekijän eläkelain voimaantulon (396/2006) mukaan työntekijän eläkelaki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007 ja samalla aikaisempi työ- tekijän eläkelaki kumotaan. Työntekijän eläkelain 96 § vastaa asiasisältöltään työntekijän eläkelain 7 b §:ää.

3. Esityksen vaikutukset

Taloudelliset

Kunnallista omaishoidon tukea sai vuoden 2005 lopussa noin 28 000 omaishoitajaa. Hoidettavia, joiden hoito oikeuttaa lakisää- teiseen vapaaseen on arviolta 19 100 henki- löä.

Lakisääteisen vapaan lisääminen yhdellä vuorokaudella lisäisi vapaan määrää 12 vuo- rokaudella hoidettavaa kohti vuodessa. Tilä- päishoidon kustannusten arvioidaan olevan noin 100 euroa vuorokaudessa. Kokonaiskus- tannusten arvioidaan olevan 22,9 miljoonaa euroa, josta valtionosuus on 7 759 000 euroa.

Valtion vuoden 2007 talousarvioesitykses- sä momentin 33.32.30 (Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustan- nuksiin) määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 7 759 000 euroa.

Vaikutukset kansalaisryhmien asemaan

Omaishoitajista 75 prosenttia on naisia. Stakesin tekemän tutkimuksen mukaan omaishoitajina toimivat yleisimmin puoliset ja toiseksi yleisimmin omat lapset tai vanhemmat. Enemmistö omaishoitajista on työikäisiä, joka neljäs on 65—74-vuotias ja 75 vuotta täyttäneitä omaishoitajista on 15 prosenttia.

Ehdotettu muutos lisäisi erityisesti omaishoitajana toimivien naisten elämänhallintaa ja työssä jaksamista.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu Omaishoitajat ja Läheiset -liitto ry:n edustajia.

Esitystä on käsitelty kunnallistalouden ja

-hallinnon neuvottelukunnassa.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

omaishoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 2 päivänä joulukuuta 2005 omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 4 §:n 1 momentti ja 6 § seuraavasti:

4 §

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka

saaden kuntoutusta tai o petusta.

6 §

Hoitopalkkion määrän tarkistaminen

Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 12 päivänä syyskuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

omaishoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 2 päivänä joulukuuta 2005 omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 4 §:n 1 momentti ja 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki:

4 §

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

6 §

Hoitopalkkion määrän tarkistaminen

Hoitopalkkioiden määriä tarkistetaan kalenterivuositain kertoimella, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain (395/1961) 7 b §:n soveltamista varten.

Ehdotus:

4 §

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

6 §

Hoitopalkkion määrän tarkistaminen

Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertomella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.